

המוקד להגנת הפרט

HAMOKED Center for the Defence of the Individual

هموكيد - مركز الدفاع عن الفرد

תאריך : 29.3.12
בתשובה נא לציין : 72332

לכבוד
גבי אילנה שרייבמן
סמנכ"ל גמלאות
המוסד לביטוח לאומי
רח' וייצמן 13
ירושלים 91909

בדואר רשום ובפקס : 02-6518314

ג.נ.,

הנדון : **תרגום לערבית בוועדות רפואיות וועדות אי כושר**
המתקיימות במוסד לביטוח לאומי
לתושבי ירושלים המזרחית

1. הריני מתכבדת לפנות אלייך בשם חברי הפורום לפיתוח שירותי בריאות הנפש במזרח ירושלים בנושא שבנדון, אשר חשיבותו רבה לאין שיעור, כפי שיפורט בהמשך.
2. ועדות המוסד לביטוח לאומי לתושבי ירושלים המזרחית, המתקיימות במסגרת תביעות לקצבת נכות, מתנהלות בשפה העברית. זאת למרות שרבים מתושבי ירושלים המזרחית הנזקקים להן, אינם שולטים בשפה העברית. כתוצאה מכך, נפגעת זכותם לביטחון סוציאלי, זכות המוקנית להם על פי חוק ואשר המוסד לביטוח לאומי מופקד על מימושה. בנוסף לפגיעה בזכות לביטחון סוציאלי, נפגעת זכותם של תושבי ירושלים המזרחית לכבוד ולשיוויון.
3. מדובר על פגיעה קשה ובלתי סבירה בציבור רחב, פגיע במיוחד, הזקוק לשירותי המוסד לביטוח לאומי בתחום קצבאות הנכות, וזכותו נפגעת כתוצאה ממחסום שמעמיד המוסד בפניו – מחסום השפה. התנהלות הועדות הרפואיות וועדות אי כושר בשפה העברית, יוצרת חוסר נגישות של אוכלוסיית ירושלים המזרחית למומחי הביטוח הלאומי, חוסר אפשרות להסביר ולפרט בדבר נכותם הרפואית ופי כמה בדבר נכותם הנפשית וחוסר יכולת להבין את שאלות המומחים ולענות עליהם.

4. האפשרות שנותן הביטוח הרפואי לתובע הקצבה, להביא עימו אדם שיתווך בינו לבין חברי הוועדה, אינו מהווה פתרון לבעיה. במקרה הטוב, לתובע הקצבה מצטרף מתרגם בלתי מיומן, שאינו שולט דיו בשתי השפות, כל שכן במונחים רפואיים, ולא אחת גורם תרגום-תווך שכזה לחוסר הבנה ובלבול.

5. דברים אלה מקבלים משנה תוקף בהיותה של השפה הערבית שפה רשמית במדינת ישראל, אשר חובה לאפשר את השימוש בה במסגרת מוסדות המדינה השונים.

6. סימן 82 לדבר המלך במועצתו משנת 1922, שעודנו דבר חקיקה תקף במדינת ישראל, קובע:

כל הפקודות, המודעות הרשמיות והטפסים הרשמיים של הממשלה וכל המודעות הרשמיות של רשויות מקומיות ועיריות באזורים שייקבעו עפ"י צו מאת הנציב העליון יפורסמו באנגלית ובערבית ובעברית...

(ההוראה שונתה בכל הנוגע לשפה האנגלית. ר' סעיף 15(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח-1948).

7. וכבר נפסק ביחס לסימן 82 האמור, בבג"ץ 4112/99 **עדאלה נ' עיריית תל-אביב-יפו**, נו (5) 393 כי:

סעיף זה קובע הוראה בעלת חשיבות רבה. מכוחה נקבע כי הערבית היא שפה רשמית. בכך ניתן לה "מעמד נעלה במיוחד" (השופט מ' חשין ברע"א 12/99 **מרעי נ' סאבק**, פ"ד נג(2) 128, 142). אין דינה כדין שפות אחרות, שאזרחי המדינה או תושביה דוברים אותן. ממעמד מיוחד זה נובעות במישרין זכויות וחובות כלפי השלטון המרכזי. עם זאת, אין מעמד מיוחד זה מתמצה אך באותן זכויות וחובות הנובעות ממנו במישרין. מעמדה הרשמי של שפה מקרין עצמו אל תוך גופו של המשפט הישראלי, ומשפיע על פעולתו. השפעה זו מתבטאת, בין השאר, במשקל שיש ליתן לרשמיותה של השפה במכלול השיקולים שבעל סמכות צריך להתחשב בהם שעה שהוא מפעיל סמכות שלטונית (שם, פסקה 13 לפסק דינו של הנשיא ברק).

8. במהלך השנים שב והדגיש בית המשפט את היותה של השפה הערבית שפה רשמית, אשר חובה על הרשויות לאפשר לפונים אליהן להשתמש בה. כך, למשל, נפסק כי ניתן להשתמש בשפה הערבית גם בבתי המשפט (ע"א 8837/05 **מרשוד נ' אל שורטי** (לא פורסם; 11.1.09)).

9. בשנת 2001 הוגשה עתירה נגד המוסד לביטוח לאומי, בעניין השימוש בשפה הערבית על ידיו (בג"ץ 2203/01 אב"י - האגודה הבינלאומית לזכויות הילד נ' המוסד לביטוח לאומי (פורסם בנבו). בין היתר, דרשו העותרים כי הביטוח הלאומי יתרגם את הטפסים בהם הוא עושה שימוש לשפה הערבית וכן כי תושבי ירושלים המזרחית יהיו רשאים למלא את הטפסים בשפה הערבית.

10. באותה עתירה אף המדינה לא חלקה על דרישה זו, כפי שתיאר זאת בית המשפט בהחלטתו:

בתגובתם מסכימים המשיבים, כי כפועל יוצא ממעמדה הרשמי של השפה הערבית ומחובת עריכת הטפסים בשפות העברית והערבית, יש מקום לאפשר למלא את הטפסים בערבית וכן לאפשר התכתבות בשפה הערבית (שם, החלטת כב' השופט ג'ובראן מיום 15.12.05).

11. בית המשפט מתח אז ביקורת קשה על כך שהמוסד לביטוח לאומי השתהה והתעכב במשך שנים בסיום ההיערכות הנדרשת לכך והבהיר, שמדובר בהתעלמות מהחובות המוטלות עליו כלפי תושבי ירושלים המזרחית. בפסק הדין מיום 7.1.09, נתן בית המשפט צו מוחלט בעתירה, בו קבע כי על הביטוח הלאומי לקיים התחייבותו לעניין קבלת טפסים בערבית, להשלים את תרגום הטפסים ולהעלותם לאתר האינטרנט של המוסד לביטוח לאומי.

12. חשוב לציין בהקשר זה את שחוזר המנהל הכללי של משרד הבריאות מס' 7/11 (http://www.health.gov.il/hozer/mk07_2011.pdf), בדבר "התאמה והנגשה תרבותית ולשונית במערכת הבריאות", קובע כי כלל הארגונים והמוסדות במערכת הבריאות, נדרשים להיערך לאספקת שירותי תרגום זמינים במהלך הטיפול או הייעוץ הרפואי וכי יש להימנע משימוש בבן משפחה של המטופל כמתרגם.

13. יוצא מכך כי המוסד לביטוח לאומי, כרשות שלטונית, מחויב לאפשר שימוש בשפה הערבית, כל שכן כאשר אי שימוש בה גורם לפגיעה בזכויות התושב ומסכל את קיום החוק.

14. במקרה של אוכלוסיית ירושלים המזרחית מדובר בחובה מוגברת, היות ואנו עוסקים בריכוז גבוה מאוד של אוכלוסייה ערבית, אשר ברובו אינו דובר עברית והמוסד עצמו מצא לנכון להקים בעבור אוכלוסייה זו סניף נפרד שישרת אותה בלבד. לא יתכן כי מתן שירות בסניף ירושלים המזרחית מתנהל בערבית, מרבית הטפסים בסניף מתורגמים לערבית, ההודעות שנגבות בחקירות המוסד נרשמות בערבית, אילו בוועדות רפואיות וועדות אי כושר, בהן דברי התובע והסבריו קריטיים להחלטה בדבר קבלת קצבת נכות, מתנהלים ההליכים בשפה העברית.

15. לאור הנאמר לעיל, אנו מבקשים כי לועדות רפואיות המתקיימות לתושבי ירושלים המזרחית, במסגרת תביעתם לקצבת נכות, יצורף מתורגמן רפואי מוסמך מטעם הביטוח הלאומי. לועדות שאינן רפואיות יצורף מתורגמן מוסמך.

16. אודה לתשובתך בהקדם האפשרי.

בכבוד רב,

סיגי בן ארי, עו"ד
המוקד להגנת הפרט
בשם חברי הפורום

הפורום לפיתוח שירותי בריאות הנפש במזרח ירושלים : אמון הציבור, בזכות – המרכז לזכויות אדם של אנשים עם מוגבלויות, ועד הורים במרפאה לבריאות הנפש בכפר שאול, לשכת רווחה אזורית – מזרח ירושלים, המוקד להגנת הפרט, המרכז הבין תרבותי לירושלים, המרכז לפלורליזם יהודי, עטאא – מרכז הסיוע למימוש זכויות תושבי ירושלים המזרחית, רופאים לזכויות אדם, שירות פסיכולוגי חינוכי – ירושלים המזרחית, תושבים ופעילים מירושלים המזרחית.